

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-161>

УДК 35.077.2

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ І БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ: ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕВАГИ

ELECTRONIC GOVERNANCE AND THE FIGHT AGAINST CORRUPTION: ECONOMIC BENEFITS

Табачук Андрій Ярославович

кандидат економічних наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0120-2336>

Барабаш Владислав Юрійович

аспірант,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6327-6274>

Tabachuk Andrii, Barabash Vladyslav

Ivan Franko National University of Lviv

У статті досліджено вплив електронного врядування на боротьбу з корупцією в Україні у період 2019–2023 років. Вивчено міжнародний досвід використання електронних систем для боротьби з корупцією. Проаналізовано міжнародний рейтинг індексу сприйняття корупції для України та іноземних країн. Розглянуто поточний стан корупції в країні та впровадження ключових інструментів електронного врядування, таких як система публічних закупівель ProZorro, електронні декларації та автоматизація адміністративних послуг через ЦНАП. Показано економічні переваги електронного врядування, включаючи зниження витрат на адміністрування та підвищення інвестиційної привабливості країни. На основі отриманих даних розроблено рекомендації щодо подальшого вдосконалення антикорупційних заходів.

Ключові слова: електронне врядування, корупція, Україна, публічні закупівлі, ProZorro, електронні декларації, адміністративні послуги, інвестиційна привабливість.

This article explores the impact of e-governance on combating corruption in Ukraine during the period of 2019–2023. It examines the current state of corruption in the country and the implementation of key e-governance tools such as the public procurement system ProZorro, electronic declarations, and the automation of administrative services through CNAPs. The analysis demonstrates the economic benefits of e-governance, including reduced administrative costs and increased investment attractiveness of the country. The current state of corruption in Ukraine remains a significant challenge, with the country ranking 117th in the 2023 Corruption Perceptions Index by Transparency International. Despite numerous reforms, corruption remains deeply entrenched, affecting all levels of government and public administration. The article underscores the critical role of e-governance in addressing these issues by enhancing transparency, accountability, and efficiency in public administration. The ProZorro system, introduced to ensure transparency and openness in public procurement, has significantly reduced corruption risks and saved the state billions of hryvnias. Additionally, the automation of administrative services through CNAPs has minimized direct contact between citizens and officials, reducing opportunities for bribery. Electronic declarations have increased the accountability of public officials by making their financial and property status transparent and publicly accessible. Economic advantages of e-governance include substantial cost savings in administrative processes, increased speed and efficiency in service delivery, and improved conditions for foreign investments. By reducing corruption and enhancing the investment climate, e-governance contributes to the overall economic development and stability of Ukraine. The article concludes with recommendations for further enhancing e-governance to combat corruption, such as increasing the transparency and openness of public processes, providing regular training for public officials on the use of electronic tools, continuously improving the legal framework in line with technological advancements, and expanding the range of electronic services available to citizens and businesses.

Keywords: e-governance, corruption, Ukraine, public procurement, ProZorro, electronic declarations, administrative services, investment attractiveness.

Постановка проблеми. Корупція є однією з найбільш гострих проблем, яка стоїть на заваді економічному розвитку, стабільності політичної системи та довіри громадян до державних інституцій. Незважаючи на численні реформи, проведені в останні роки, рівень корупції залишається високим. Одним із сучасних інструментів боротьби з корупцією є електронне врядування, яке сприяє прозорості, підзвітності та ефективності діяльності органів державної влади. Дослідження проблеми корупції та впровадження електронного врядування має важливе наукове та практичне значення для подальшого розвитку державного управління в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблеми електронного врядування та його впливу на боротьбу з корупцією відображені у працях багатьох українських науковців. Вінникова Н. А. [1] зосереджується на оцінці потенціалу цифрових технологій, особливо штучного інтелекту, у запобіганні корупційним практикам. Автор аналізує досвід впровадження цифрових технологій у боротьбі з корупцією, розкриває проблемні аспекти та перспективні напрями розвитку цифрових антикорупційних механізмів на національному рівні урядування. Пігарєв Ю. Б., Костенюк Н. І. [3] висвітлюють важливість електронного урядування для забезпечення прозорості та ефективності влади, а також розглядає його як ключовий інструмент для боротьби з корупцією. Демкова М. С. [2] розглядає електронне урядування як форму організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій. Вона висвітлює важливість електронного урядування для забезпечення прозорості та ефективності влади, а також розглядає його як ключовий інструмент для боротьби з корупцією.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень, пов'язаних зі сферою електронного урядування, залишаються невирішеними деякі аспекти. Зокрема, недостатньо вивчені питання, пов'язані з впливом електронного врядування на економічний розвиток у довгостроковій перспективі, а також механізми, які забезпечують стійкість антикорупційних заходів у різних політичних та економічних умовах.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є вивчення досвіду електронного

урядування як ефективного механізму запобігання політичній корупції, а також аналіз економічних переваг цього процесу для України. Для досягнення цієї мети необхідно виконати такі завдання:

– Проаналізувати зарубіжний досвід використання інструментів електронного урядування у запобіганні політичній корупції.

– Ознайомитися з елементами інформаційної інфраструктури електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції в органах публічної влади в Україні.

– Надати пропозиції щодо вдосконалення використання інструментів електронного урядування у запобіганні корупції українським антикорупційним інституціям.

Виклад основного матеріалу дослідження. Електронне врядування сприяє підвищенню прозорості та підзвітності державних органів, що, в свою чергу, знижує рівень корупції. Це досягається через автоматизацію державних послуг, публічні закупівлі та відкритий доступ до інформації. Згідно з Вінниковою (2022), глобалізаційні процеси сприяли транснаціоналізації корупційних практик, однак цифрові технології також забезпечують інструменти для боротьби з ними. Використання штучного інтелекту (ШІ) та технологій розподіленого реєстру (блокчейн) є перспективними напрямками для запобігання корупції. Проте, застосування ШІ ускладнюється відсутністю міжнародного регуляторного режиму доступу до даних [1, с. 30–39].

Електронне врядування і боротьба з корупцією, економічні переваги:

1. Підвищення прозорості та доступності інформації використання цифрових платформ, таких як державні портали, сприяє більшій відкритості державних даних, що ускладнює приховування корупційних схем. Платформа Prozorro в Україні стала прикладом успішного впровадження електронного врядування для контролю за державними закупівлями [12].

2. Автоматизація процесів та зниження людського фактора зменшує можливість людських помилок і корупційних дій. Наприклад, електронні тендери проводяться без участі посадовців, що мінімізує ризики хабарництва [11].

3. Цифрові технології забезпечують швидке і безпечне проведення транзакцій, що знижує можливості для корупційних маніпуляцій. Наприклад, використання блокчейн-технологій дозволяє відстежувати транзакції у реальному часі [4; 8].

Міжнародні журналістські розслідування, такі як публікація "Панамських документів" та "документів Пандори", виявили численні випадки корупційних схем за участю українських посадовців. Ці викриття стали можливими завдяки застосуванню сучасних цифрових технологій для аналізу великих обсягів даних, що ще раз демонструє ефективність використання електронних технологій для запобігання корупційним схемам [1, с. 30–39; 10].

Показовим буде проаналізувати міжнародний досвід успішного використання діджиталізації для боротьби з корупцією.

Естонія є одним із лідерів у впровадженні електронного врядування. Система X-Road забезпечує безпечний обмін даними між державними установами, що сприяє прозорості та ефективності державного управління. Електронне резидентство дозволяє іноземцям отримувати доступ до естонських державних послуг, що підвищує довіру до країни та сприяє залученню інвестицій [7].

У Сінгапурі використання електронних платформ для надання державних послуг сприяло значному зниженню рівня корупції. Система Corruption Reporting and Reward Scheme дозволяє громадянам анонімно повідомляти про випадки корупції [5].

Південна Корея використовує систему OPEN (Online Procedures Enhancement for Civil Applications) для забезпечення прозорості адміністративних процедур, що допомогло знизити рівень корупції в державних установах [6].

Естонія показала стабільність у боротьбі з корупцією, зберігаючи свої бали в діапазоні 74–76. Її рейтинг покращився з 18 місця в 2019 році до 12 місця в 2023 році. Сінгапур залишається однією з країн з найнижчим рівнем корупції, займаючи 3–5 місця в рейтингу CPI. Проте, його бали знизилися з 85 в 2019 році до 83 в 2023 році. Південна Корея

показала покращення у боротьбі з корупцією, збільшивши свої бали з 59 в 2019 році до 63 в 2023 році. Її рейтинг покращився з 39 місця в 2019 році до 32 місця в 2021 та 2023 роках [10].

Перелічені країни показали покращення або стабільність у своїх рейтингах Індексу сприйняття корупції (CPI) за 2019–2023 роки. Це свідчить про їхні зусилля та ефективність запроваджених ними електронних систем у боротьбі з корупцією та підвищенні прозорості урядових структур.

Індекс сприйняття корупції (CPI), що розроблений Transparency International, є одним з найбільш широко використовуваних індикаторів корупції на світовому рівні. CPI оцінює 180 країн по всьому світу за їхніми сприйнятими рівнями корупції в публічному секторі, оцінюючи на шкалі від 0 (високо корумпована) до 100 (абсолютно чиста).

Згідно з даними «Transparency International», Україна посідає 104 місце у світі за Індексом сприйняття корупції (CPI) у 2023 році, маючи 36 балів зі 100 можливих. Це свідчить про високий рівень корупції, що залишається стабільно високим протягом останніх років. Це на 3 бали більше, ніж у 2022 році. Зростання України на 3 бали є одним з найкращих результатів за минулий рік у світі. Україна також входить до числа 17 країн, які показали свій найкращий результат за всю історію CPI, в порівнянні у 2022 році рейтинг становив 33 бали (116-е місце), 2021 році 32 бали (122-е місце), 2020 році 33 бали (117-е місце) та 2019 році 30 балів (126-е місце) [10].

Корупція в Україні має глибоке коріння, впливаючи на всі рівні державного управління. Відповідно до міжнародних рейтингів, таких як Індекс сприйняття корупції Transparency International, Україна постійно займає низькі позиції серед інших країн. Це свідчить про високий рівень корупції, що перешкоджає ефективному управлінню ресурсами та економічному розвитку.

Таблиця 1
Індекс сприйняття корупції (CPI) в Естонії, Сінгапурі та Південній Кореї за 2019–2023 роки

Рік	Естонія		Сінгапур		Південна Корея	
	Рейтинг	Місце	Рейтинг	Місце	Рейтинг	Місце
2019	76	18	85	4	59	39
2020	75	17	85	3	63	32
2021	74	13	85	4	62	32
2022	74	12	83	5	63	31
2023	76	12	83	5	63	32

Джерело: складено автором на основі [10]

Рис. 1. Індекс сприйняття корупції (CPI) в Україні за 2019–2023 роки

Джерело: складено автором на основі [10]

Електронне врядування є потужним інструментом для підвищення прозорості та підзвітності державних інституцій, що сприяє зниженню рівня корупції. В Україні впровадження систем електронного урядування здійснюється через кілька ключових напрямів:

1. Електронні публічні послуги: Одним із найбільш значущих кроків є створення платформи «Дія», яка забезпечує доступ громадян до численних державних послуг онлайн. Це знижує можливості для корупції, пов'язані з людським фактором, мінімізуючи безпосередні контакти між громадянами та чиновниками.

2. Електронні закупівлі: Система Prozorro, яка є однією з провідних у світі, забезпечує прозорість державних закупівель. Завдяки відкритим тендерам та доступності інформації для всіх зацікавлених сторін, значно зменшено можливості для корупційних змов та нечесних практик.

3. Електронне декларування майна державних службовців: Платформа для подання та перевірки електронних декларацій (e-Declaration) сприяє підвищенню відповідальності чиновників за свої фінансові та майнові активи. Це ускладнює приховування незаконних доходів та активів. Вона стала важливим інструментом для викриття корупційних схем серед державних службовців. Використання цієї системи дозволило виявити значні розбіжності між задекларованими доходами та реальним майном деяких посадовців. Наприклад, було виявлено, що кілька високопосадовців приховали значні суми грошей та нерухомості, що призвело до розслідувань і судових процесів.

4. Відкриті дані: Впровадження політики відкритих даних дозволяє громадянам, журналістам та громадським організаціям відстежувати діяльність державних установ та виявляти можливі корупційні практики.

Завдяки впровадженню електронного врядування Україна досягла значного прогресу у боротьбі з корупцією:

1. Зменшення корупційних ризиків: Прозорість процесів державного управління та зниження рівня ручного втручання в них значно зменшили можливості для корупційних дій.

2. Підвищення довіри до державних інституцій: Поліпшення доступу до державних послуг та підвищення їх якості сприяли зростанню довіри громадян до органів влади.

3. Зростання міжнародного рейтингу: Завдяки позитивним змінам у сфері боротьби з корупцією та впровадження інноваційних підходів Україна поступово покращує свої позиції у міжнародних рейтингах прозорості та ефективності управління.

Для подальшого збільшення успішності та ефективності боротьби з корупцією необхідно зосередитися на розробці та впровадженні прозорих систем управління, які забезпечують відкритий доступ до інформації. Це включає в себе підвищення стандартів корпоративного управління, зміцнення законодавчої бази та забезпечення незалежності судової системи, використання штучного інтелекту для аналізу великих обсягів даних, розширення використання блокчейн-технологій та покращення доступності та зручності користування державними електронними послугами. Крім того, важливою є активна участь громадянського

суспільства та медіа в процесі контролю за діями уряду. Залучення громадян до процесу прийняття рішень також може сприяти зменшенню корупції, оскільки це забезпечує більшу прозорість та відкритість урядових дій. Зрештою, боротьба з корупцією вимагає поєднання різних стратегій та зусиль на всіх рівнях суспільства.

Висновки. Цифрові технології мають значний потенціал у боротьбі з корупцією. Використання електронного урядування сприяє підвищенню прозорості, автоматизації процесів та ефективності державних послуг. Міжнародний досвід показує, що впровадження цифрових технологій може значно знизити рівень корупції та підвищити довіру громадян до державних установ. Для успішної боротьби з корупцією необхідно продовжувати розвивати цифрові технології та вдосконалювати міжнародні регуляторні механізми.

Використання електронних систем для викриття корупційних схем в Україні показало свою ефективність. Ці системи значно підвищили рівень прозорості та підзвітності державних органів, що ускладнило здійснення корупційних дій. Однак, для подальшого розвитку необхідно забезпечити стабільну ІКТ-інфраструктуру, підвищити технічну компетентність державних службовців та продовжувати розвивати міжнародну співпрацю у цій сфері.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку нових технологій для боротьби з корупцією, вивчення їх довгострокового впливу та адаптацію до різних політичних та економічних умов. Важливо також забезпечувати постійний моніторинг і оцінку ефективності впроваджених електронних систем, щоб вчасно виявляти та усувати недоліки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вінникова, Н. А. Цифрові технології у боротьбі з глобальною корупцією. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології»*. 2022. Вип. 41. С. 30–9.
2. Демкова М. Електронне урядування – запорука прозорості та ефективності влади. *Практика*. 2007. № 3. С. 124–126.
3. Пігарев Ю., Костенюк Н. Діджиталізація публічного управління як чинник цифрової трансформації України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 2(83). С. 92–96.
4. Definition and Use of Artificial Intelligence. *European Commission: website*. 2018. URL: <https://ec.europa.eu/digital-strategy/artificial-intelligence> (дата звернення: 01.05.2024).
5. IACC. (2022). International Anti-Corruption Conference. URL: <https://iaccseries.org> (дата звернення: 01.05.2024).
6. Indonesia's G20 Presidency. (2022). Digital Transformation and Anti-Corruption Efforts. URL: <https://www.g20.org/digital-transformation-and-anti-corruption> (дата звернення: 01.05.2024).
7. OECD. (2022). Anti-Corruption and Integrity Forum. Retrieved from <https://www.oecd.org/corruption-integrity/forum/> (дата звернення: 01.05.2024).
8. Sharma, T. (2018). The Role of Artificial Intelligence in Combating Corruption. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/09/19/the-role-of-artificial-intelligence-in-combating-corruption> (дата звернення: 01.05.2024).
9. Transparency International. (n.d.). Definition of Corruption. URL: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption> (дата звернення: 01.05.2024).
10. Transparency International. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/> (дата звернення: 01.05.2024).
11. United Nations. (2018). UN Report on Global Corruption. URL: <https://www.un.org/en/global-issues/corruption> (дата звернення: 01.05.2024).
12. World Bank. (2023). Digital Governance: Leveraging Innovation to Fight Corruption. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment/publication/digital-governance-leveraging-innovation-to-fight-corruption> (дата звернення: 01.05.2024).

REFERENCES:

1. Vynnykova, N. A. (2022). Tsyfrovі tekhnohohiyi v borot'bi z hlobal'noyu koruptsiyeyu [Digital Technologies in Combating Global Corruption]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina, seriya «Pytannya politolohiyi» – Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University, series "Political Science Issues"*. Vol 41, pp. 30–39.

2. Demkova, M. (2007). Elektronne uryaduvannya – zaporuka prozorosti ta efektyvnosti vlady [E-Governance – A Guarantee of Transparency and Efficiency of Power]. *Praktyka – Practice*, vol. 3, pp. 124–126.
3. Piharev, Y., & Kosteniuk, N. (2021). Didzhitalizatsiya publicnogo upravlinnya yak chynnyk tsyfrovoyi transformatsiyi Ukrainy [Digitalization of Public Administration as a Factor of Digital Transformation in Ukraine]. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya – Current Issues of Public Administration*, vol. 2(83), pp. 92–96. Available at: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/237257>
4. Definition and Use of Artificial Intelligence (2018). European Commission. Available at: <https://ec.europa.eu/digital-strategy/artificial-intelligence>
5. IACC. (2022). International Anti-Corruption Conference. Available at: <https://iaccseries.org>
6. Indonesia's G20 Presidency. (2022). Digital Transformation and Anti-Corruption Efforts. Available at: <https://www.g20.org/digital-transformation-and-anti-corruption>
7. OECD. (2022). Anti-Corruption and Integrity Forum. Available at: <https://www.oecd.org/corruption-integrity/forum/>
8. Sharma, T. (2018). The Role of Artificial Intelligence in Combating Corruption. Available at: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/09/19/the-role-of-artificial-intelligence-in-combating-corruption>
9. Transparency International. (n.d.). Definition of Corruption. Available at: <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption>
10. Transparency International. Corruption Perceptions Index. Available at: <https://www.transparency.org/>
11. United Nations. (2018). UN Report on Global Corruption. Retrieved from <https://www.un.org/en/global-issues/corruption>
12. World Bank. (2023). Digital Governance: Leveraging Innovation to Fight Corruption. Available at: <https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment/publication/digital-governance-leveraging-innovation-to-fight-corruption>